

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ:

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՏԱԺԿԱՍՏԱՆՈՒՄ.

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ԱԹՈՌԻՆ

Բարեկարգութեան մասին.

Ամենայն Հայոց Ս. Հայրապետը նամակ մ' ուղղելով Երուսաղէմի վարչական պատուիրակ Պարգե. Էֆ. Փափազեանի, գոհունակութիւն յայտնած է, որ իրեն յանձնուած պաշտօնն յաջողած է գլուխ հանել հնազանդութեան բերելով ըմբոստացած միաբանութիւնն և Ազգին կամքն ու վերին հեղինակութիւնն յարգել տալով անոր: Ն. Ս. Օծութիւնն իր այս նամակին մէջ կրօն է Այսու հանգերձ Ազգ. Վարչութիւնը խնդիրը փակուած համարելով պէտք չէ իր ուշադրութիւնն հեռացնէ Երուսաղէմէն: Ինչպէս բազմիցս կրկնած եմ՝ դարձեալ կշեշտեմ, կարևոր է շարունակ հետեիլ միաբանութեան գործոց ընթացքին, աչալուրջ հսկել միաբանական կանոնի և հաստատուած ելմտացոյցի կէտ առ կէտ անթերի գործադրութեան և հսկել մանաւանդ որ արտաքին չարթոյն ազդեցութիւններ ու հրահանգները չդօրեն խանգարել ներքին բարեկարգութիւնը, նորա-նոր ազմուկներու և փոթորիկներու տեղի տալով վանքի մէջ, ուր, ինչպէս նկատած էք անշուշտ, դժգոհներու և դուրսէն եղած վտանգաւոր ներշնչումներն ու հրամանները կոյր գիւրայն կատարելու պատրաստակամ խումբ յը գոյութիւն ունի միշտ և կսպասէ յարմար բոլակին, վերսկսելու իր ապստամբական շարժումներուն և շահատակութիւններուն:

Ճարիններու տխուր փորձառութիւնը զիս այն համոզման բերած է՝ թէ վանքը կարգի և կանոնի մէջ պա-

հելու համար անհրաժեշտ է պարտաճանաչ, գիտակից ու ազնուացած միաբանութիւն մ' ունենալ հոն, և այդ կարգի միաբանութիւն մը ստեղծելու միակ միջոցն է կարելի զոհողութիւնները չինայելով, բարձրացնել Երուսաղէմի ժառանգաւորաց դպրոցը՝ այժմու անկեալ վիճակէն, ուրկէ աւարտողները միայն կոչել հոգեւորականութեան, խիստ օրէնք դնելով միանգամ ընդ միշտ փակել ասպարէզը դուրսէն եկած տգէտ ու կասկածելի բարոյականի տէր անձերու առջև: Փափաքուած այս նոր սերունդին մինչև պատրաստութիւնը թէպէտ երկար ժամանակի կկարօտի, բայց գործի ձեռնարկելու համար միշտ ժամանակը ուշ չէ: Այս կարևոր հարցին վրայ հրաւիրելու է Կեդրոնական Վարչութեան լուրջ ուշադրութիւնը: Ազգն ինչ օգուտ կրնայ սպասել այնպիսիներէն, որք իրենց բացասական յատկութիւններով ընդունակ են միշտ խառնակելու, քանդելու, իրենք զիրենք տկարացնելու և դուցէ օր մ' ալ Ս. Երկրին մէջ Հայութեան վայելած դիրքին ու իրաւունքները չարաչար վտանգելու»:

Ն. Ս. Օծութիւնն իր նամակը կվերջացնէ հետեւեալ տողերով. «Կապասենք Տեղապահ Տ. Դանիէլ Ծ. վարդ.-ի գալստեան և բերելիք տեղեկութիւններին, որպէս զի մենք ևս մեր կարգին հոգեւոր և բարձրագոյն աստիճանի հետ աւանդենք իրեն մեր տեսութիւններն ու հրահանգները»:

Եւ կյանձնարարէ Պարգև էֆ.—ի, որպէս զի կենդրոնին մէջ ալ շարունակէ իր աշխատութիւնը:

«Բիւզանդիոն»

Ա Ն Դ Ր Ա Ն Ի Կ Կ Ո Ն Դ Ա Կ

ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՀՕՐ

(շարունակութիւն)

Հայոց ժողովուրդն իրեն յատուկ շրջանակի մը մէջ ամփոփուած ու կրթուած իր օրէնքն ունի, ոչ օտար իր եկեղեցական կազմակերպութիւնէն: Այդ օրէնքը ճիշտ կէս դար առաջ Օսմ. Պետութեան վաւերացմամբ հաստատուած Ազգ. Սահմանադրու-

թիւնն է, որ Օսմ. Սահմանադրութեան վերահաստատումի ու գործադրութեան շնորհիւ՝ կազդուրուած իր բարոյական գորութեանը մէջ՝ կ'երաշխաւորէ ըստ առաջնոյն մեր ազգային-եկեղեցական իշխանութեան ու տոհմային կրթութեան իրաւունքներու անբռնարարելիութիւնը, սահմանելով ընդհանուր և վարչական ժողովներու և անոնց բոլոր ճիւղերուն իրաւասութիւնները և գործառնութիւնները, օրինական կալուածի մը վրայ: Տրուած ըլլալով այս ամէնը՝ իւրաքանչիւր Հայ անհատ՝ իրրեւ հարազատ դաւակ Հայաստանեայց՝ էապէս կցորդուած իր համազգիներուն՝ ազգային պարտականութիւններ ունի, ինչպէս նաեւ իրաւունքներ՝ ընտրող և ընտրելի ըլլալու հանգամանքներով, այնպիսի պաշտօններու վերաբերմամբ, որոնց կատարումը կ'պարտադրուի յանուն ժողովրդին: Ազգային իշխանութիւնը՝ որ Սահմանադրութենէն ըզխող հեղինակութիւն մըն է, նախանձախնդիր է օրէնքին պատշաճ գործադրութեանը, թոյլ չտալով միանգամայն՝ որ ազգային-եկեղեցական իրաւունքներուն դէմ ոտնձգութիւններ տեղի ունենան արտաքին կամ ներքին ազդեցութիւններու երեսէն, որոնք կրնան ջլատել մեր կենսական գորութիւնը կամ խանգարել ամէն կարգապահութիւն: Յարգելով հանգերձ, ինչ որ մերն է, և խոհականօրէն օգտուելով անկէ կրնանք մոռնալ երբէք թէ կենդանի մասն ենք Օսմ. Սահմանադրական պետութեան: Եթէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը՝ համազգի մէկ տարրի միութիւնը պահպանելու դերը միայն կատարելով իր նուիրականութիւնը կ'ունենայ, որչափ աւելի նուիրական պէտք է նկատուի Օսմանեան Պետութեան Սահմանադրութիւնը՝ որ բազմակողու և բազմացեղ տարրերու միութեան հրաշալիքը կ'գործէ՝ իրր մէկ հայրենիքի գաւազներ հաւաքելով զանոնք ամենքը միեւնոյն դրօշի և միեւնոյն հովանաւորութեան ներքեւ: Ծառայելով ուրեմն ազգին՝ իրր ազգային անհատներ, պիտի դիտնանք լաւ ևս ծառայել Օսմ. Սահմանադրութեան՝ իրր Օսմանցիք՝ վասն զի լաւ իմացուած մեր շահերը չեն կրնար այլևս տարբերիլ Պետութեան ստոյգ շահերէն: Մենք Հայերս՝ վաղուց ընտելացած ենք այս տեսութեան, վասն զի վեց դարերու երկար ժամանակամիջոցին՝ մեր նախնիք հաւատարմաբար ծառայած են երկրին, բռնապետական դրութեան ներքեւ իսկ: Մեծ է մեր հաւատքը Օսմ. Սահմանադրական կառավարութեան ապագայի մասին, որ խոստմնալից է արդէն, լուսամիտ կայսեր և արդարասէր կառավարութեան շնորհիւ: Ի հարկէ ամէն ինչ չի կրնար բարեկարգական լաւագոյն վիճակին հասնիլ մէկ օրէն միւսը, մանաւանդ այն հանգամանքներուն մէջ՝ ուր կ'զտնուին Օսմ. Հայրենիքի ասիական գաւառները: Ինչ կոյր նախապաշարումներ և յոռի ախորժակներ կան դեռ՝ շաղախուած

անարդ միտումներու՝ սովորութիւններու և շահերու հետ, և ուրիշ զանազան արգելքներ՝ զորս Սահմանադրական կառավարութիւնը պիտի ջանայ վանել ու բառնալ հետզհետէ։ Ժամանակը պիտի արգասաւորէ անշուշտ նորածիլ սերմերն Օսմ. Սահմանադրութեան՝ որուն բերած բարիքներէն մին կ'համարինք զինուորութիւնը՝ իբրեւ քաղաքացիական իրաւունք մը։

Օսմանեան խորհրդարանը՝ որ կ'ներկայացնէ համօրէն Օսմանեան ժողովուրդները՝ ջնջելով զինուորական տուրքը՝ պարտք դրաւ ամէն քաղաքացիի՝ որ կը գտնուի զինուորական տարիքի պայմաններուն մէջ՝ զինուոր գրուիլ հայրենիքին, և զինուորական մարզանքի մէջ կրթուելէ յետոյ՝ զէն ի ձեռին ծառայել անոր ի հարկին։ Զինուորական ծառայութիւնը քաղաքացիին ազատագրութիւնն ու փառքն է։ Զայդ կ'պահանջէ ապահովութիւնը ընդհանուր հայրենիքին, որուն պէտք է նուիրուի ով որ կ'զինուորի միանգամ և եթէ արգելիչ կամ օրինական պատճառ մը չունի՝ հարկ է որ յօժարութեամբ յանձն առնու հասուցանել զինուորութեան պարտքը։ Գուցէ՝ ոչ այնչափ զինուորութիւնն որչափ զօրանոցի կեանքն ըլլայ դժուարատար իր թերի կողմերովը, որոնք դարմանումի մը կարօտին զինուորական բարձրագոյն հրամանատարութեան հսկողութեան շնորհիւ։ Իրաւ է որ ընտանեկան յարկի մը հեշտ դիւրութիւնները ճիշտ չէ սպասել զօրանոցի մը խստապահանջ գրութենէն, բայց չենք կարծեր, որ նիւթական մաքրութեան և բարոյական հոգածութեան կարևոր պայմանները չյարգուին հոն. վասն զի վերջապէս կարելի չէ շփոթել զօրանոցը զնտանի մը հետ։ Յոյս ունինք նաև, որ բանակի մէջ ծառայող քրիստոնեայ ազգերու համար կրօնական ազատութեան և սովորութեանց մասին խոստացուած անհրաժեշտ յանձնառութիւնները պիտի գործադրուին ընդհուպ, և զօրանոցին մէջ ալ՝ օր մը՝ իբրեւ գպրոցի մը մէջ՝ հաճոյական և մաքուր մթնոլորտ մը կրնայ շնչել ամէն զինուոր։ Հայ զինուորը սակայն՝ որ պետութեան բանակին մէջ կ'ծառայէ՝ պէտք ունի չմոռանալու, թէ ինքը զաւակն է նաև Հայ զինուորեալ եկեղեցիին. որուն կ'անդամակցի, և պարտաւոր է պատիւ բերել Հայ-Քրիստոնեայ անունին, զոր կ'կրէ։

Օսմանեան Սահմանադրութեան անուշով՝ մեր հայրենիքին ապահովուած բոլոր բարիքներն աւելորդ է թուել մի առ մի։ Տարակոյս չկայ թէ երկրին վիճակը պիտի բարեփոխուի տակաւ. վաճառաշահութեան, արուեստներու յառաջացման, կրթական հաստատութեանց, երկրագործական արդիւնաբերութեանց, յաքաբերութեան դիւրութեանց և վերջապէս ամէն կողմ ձեռք առնուած արդարութեան և անդորրութեան միջոցներու ընդհանրացման շնորհիւ, և այնպէս՝ կարելի պիտի ըլլայ բոլոր օսմանցի

տարրերուն համար՝ հայթայթել աշխատանքի առատ արդիւնքն ու արդար վայելքը, զերծ պահելով զանոնք անգործութեան և չքաւորութեան աղէտքներէն, տգիտութեան յայտնի չարիքներէն, հալածանքներէ, զրկանքներէ, ցեղային թշնամութիւններէ և այն անստոյգ և անհամբաւ վիճակէն՝ որուն ենթարկեց զմեզ բռնապետական դրութիւնը, և ստեղծեց մեր մէջ տարադէմ գաղթականութեան այն հոսանքները՝ որոնցմէ տարուեցան հազարաւորներ՝ թողլով իրենց հայրենական տունն ու տեղը, և շատեր ալ իրենց բնտանիքին օրապահիկը ճարելու հարկէն մղուած՝ ինկան օտար աշխարհներու այս կամ այն անկիւնները, և այսօր մոռցած կին ու զաւակ՝ կ'փճանան բարոյապէս ու նիւթապէս։ Օսմ. Սահմանադրութեան աւետաւոր հռչակումը փութացուց գաղթող Հայ բնտանիքներու գունդագունդ դարձը դէպի իրենց բնավայրը, ուր թէև չեն կրցած տակաւին վերահաստատուիլ իրենց օնախներուն և իրաւունքին մէջ, սակայն բարեխնամ Կառավարութիւնը՝ պիտի լսէ անշուշտ իր անժառանգուած դժբախտ զաւակներուն արդար բողոքը։ Իսկ անոնք՝ որ մենաւոր պանդխտութեան դառնութիւնը ճաշակեցին ու կ'ճաշակեն դեռ՝ ինչո՞ւ արդեօք չեն դառնար հոն, ուր լացող աչքեր ու սգացող սիրտեր՝ կարօտի անձկութեամբ լցուած կ'սպասեն իրենց։ Պարտք կ'զննեք մեր Եկեղեցւոյ բովանդակ պաշտօնէութեան վրայ՝ յորդորել այսպիսիներն, որ անյապաղ վերադառնան իրենց հոգեհատուորներուն մօտ, որոնց հետ երջանիկ ապրելու յոյսը չէ որ պիտի պակսէր այսօրհետեւ այն հողին վրայ՝ ուր Սահմանադրական օրէնքը սկսած է տարածել իր բարեբար ազդեցութիւնը՝ յանուն իրաւանց և արդարութեան։

Օսմ. պատուական Հայրենիքը աղետաւոր արկածներու և ահաւոր կտակածներու ենթարկող բռնապետութիւնը՝ ակամայ գաղթականութեան չարիքէն դատ՝ իրենց տեղերն փնտրողներուն համար ալ՝ ինչ որ հասկանալի է ինքնին՝ կ'պատրաստէր անկեալ կենցաղի ու չքաւորութեան չարիքը։ Կեանքի, ինչքի ու պատիւի դաւադրութեամբ պարապողներու մերթ անպատասխանատու և մերթ անպատիժ ընթացքն ուրիշ արդիւնք չէր կրնար յառաջ բերել՝ բայց եթէ անտեսական և ընկերային անկածութիւն մը, որ օգնութեան աղաղակներով միայն կ'հեծկտայ դեռ մեր ականջին։ Երբեմն իր հացին առատութեամբն իր դրացիները անխտիր ասպնջականող ժողովուրդ մը՝ այսօր յանուն ողորմութեան տրուած պատառի մը կարօտ՝ ձեռք կ'արկառելու դժբախտութեան դատապարտուած է, աւանդ։

Միտք բերելով այն ցաւագին կացութիւնը՝ ուր տակաւին կ'դռնուի բնագաւառի հայը մեծ մասամբ, չենք կրնար չյիշել՝ երախտապարտ զգացումներով՝ ճշմարիտ եղբայրութեան այն

գրաւականները՝ զորս ցոյց տուին Կ. Պոլսի և մերձակայ գաւառներու ազգայինները, մեր Ռուսահայ արեւակիցները՝ ինչպէս նաև Եգիպտական, Եւրոպեան և Ամերիկեան հայ գաղութները, և այն բարեսէր օտարները, որոնք մէկէ մեկ անգամներով փութացուցած են իրենց նիւթական օժանդակութիւնները՝ ամփիելու համար սովատանջ ժողովուրդ մը: Բայց այսօրինակ նպաստներով կարելի էր լոկ ընձեռել ժամանակաւոր դարման մը միայն, որ չէր կրնար անշուշտ իրերու վիճակը փոխել ի լաւն, քանի որ մարդասիրական այդ օգնութիւնները՝ մատուցման սովորական ձևին տակ՝ շատ անգամ քաջալերանք կ'դառնան մուրացկանութեան ընտելանալու, երբ որոշ աշխատանքի մը հնարաւորութիւնը չստեղծուիր տեղւոյն վրայ, և հետևաբար անգործ մնալու պատճառներ և երբեմն ալ պատճառանքներ իրենց ախուր ազդեցութիւնը կ'մշտընջենաւորեն: Այս ստղտանքէն ազատ են անշուշտ անոնք՝ որ ազբատ հիւանդներ են՝ որբեր կամ ստոյգ այրիներ ու կամ անկարող ծերեր, ու Ազգը կ'խնամէ զանոնք հանրային գութի և հոգածութեան ազնուական հարկը պահանջող մարդասիրական հաստատութեանց մէջ՝ որոնց ոչ ոք կրնայ ուրանալ բարոյական արժէքն ու կարևորութիւնը: Բըռնապետութիւնն անտարբերութեամբ կ'դիտէր իր իսկ ձեռքովը չարագործած այդ չքաւորութիւնը, մինչև որ կարելի եղաւ զգալ, և այն անշուշտ Օսմ. Սահմանադրութեան շնորհիւ՝ թէ Հայրենիքի մարմինն առողջ անգամներուն միոյն ծիւրումովը՝ ամբողջ մարմինն էր որ կ'վտանգուէր, ամենայայանի՛ ճշմարտութիւն, որուն արիւնոտ լուսաբանութիւնը, եղաւ խեղճ Ատանան: Սահմանադրական Կառավարութիւնը այս վերջին անակնկալ աղէտքի ծնուցած թշուառութիւնը դարմանելու փոյթն ունեցաւ չափով մը, դրամական օգնութիւն մը մատուցանելով անթիւ ընտանիքներու, որբերու և այրիներու, և բացառիկ դիւրութիւններ ընծայելով վաճառական և երկրագործ դասակարգին: Սակայն ասիական գաւառներու համար՝ ուր հողի մշակութեամբ միայն կարելի է ապահովել մէկ ու կէս միլիոնի չափ Հայ երկրագործներուն կեանքն ու բարօրութիւնը, անիրաւ յափշտակութիւններու երեսէն երևան եկած է այսօր հողային հարց մը: Այդ խրթին հարցի հեղինակօրէն լուծումը՝ ինչպէս վերև ակնարկեցինք՝ կ'ակնկալենք Սահմանադրական Կառավարութենէն, որ գիտակից և զօրեղ մտադրութեան առարկայ ըրած է աշխատասէր, արդիւնարար և տոկուն տարրին իրաւագութիւն վիճակը և լրջօրէն պիտի փութացնէ անոր լաւացումը, որպէս զի անոնք, որ արցունքներով կ'ցանէին՝ հնձն ցնծութեամբ, և անոնք՝ որ լալով կ'տանէին իրենց սերմերը, ուրախութեամբ բերեն իրենց որանները (Սաղմ. ՃԻՆ. 5, 6.) երջանկութեան կալին վրայ:

Երբ Օսմ. Սահմանադրութեան այդ քաղցր ու բարեբար հո-
վանաւորութիւնը սփռուի ամէն կողմ, և եղբայրութեան ու
հաւասարութեան ոգին տիրապետէ բոլոր դրացի տարրերուն,
իւրաքանչիւր Հայու համար կրկնակի սուրբ կ'ըլլայ Հայրենիքին
հողը՝ ուր իր օճախը կ'մնայ կանգուն, և եթէ քանդուած իսկ
ըլլայ այն, խանդադատանքով մը կ'փութայ շինել զայն, և աշ-
խատանքի ազատ շունչովը ոգևորուած՝ Օսմանեան քաղաքացիի
մը պատիւովն ու վայելչութեամբը կ'սկսի ապրիլ, և ոչ թէ
ստրկաբար խոնարհելով այս կամ այն աշիրապետի կամքին:
Ուստի անհրաժեշտ կը նկատենք մեր ուշադրութիւնը դարձնել
նաև ներքին դաւառներու այլաբնակ գիւղերու մէջ մոլորած ու
մոռցուած ցիրուցան Հայ ընտանիքներու վրայ՝ որոնք հին աւան-
դականութեան ճմլոգ դանդաճաւանդին տակ կ'ծառայեն հողատէ-
րեր ու զրկուածներ, որոնք գուրկ ըլլալով նաև հոգևոր այցելու-
թենէ և տոհմային ներշնչումներէ՝ կ'մոռնան իրենց լեզուն և
կրօնական պարտականութիւնները: Ազգին ամբողջութենէն խլուած
այդ եղիկի բեկորները կ'ընտադատուն կորսնցնելու իրենց ինք-
նութիւնն ու խղճի ազատութիւնը միանգամայն: Եկեղեցական
պաշտօնականներու պարտքն է յորդորել և հրաւիրել զիրենք գալ
ընակակցիլ իրենց արեւնակից եղբայներուն հետ, որպէս զի հա-
ւատքի և կրթութեան լոյսէն հաւասարապէս օգտուն են եկեղեցիով
և դպրոցով, և Օսմ. Սահմանադրութեան շնորհիւ կարող ըլլան
զգալու, թէ ինչ օրհնութեան արժանացած է իրենց կեանքը:
Թերեւս նոյնքան նիւթական դոհողութիւն՝ որքան բարոյական
ազդեցութիւն՝ հարկ ըլլայ ի գործ դնել այդ ցրուած մասերը
յարմարաւոր տեղեր ամփոփելու համար: Սակայն ո՛ր և է զանցա-
ւութիւն այս մասին՝ դատապարտելի պիտի նկատուի և Պատրի-
արքարանն ալ իր կողմէն պիտի փութայ կարևորն իրագործել
տալ բարեխնամ կառավարութեան միջոցաւ:

Եղբայրներ, ահա մխիթարութեան քանի մը խօսքերս՝ որոնց-
մով ոչ մեր բոլոր վէրքերն և ոչ ալ անոնց զարմանները մատ-
նանշած եմ, այլ ապառնի յոյսեր տաժոգի մը դոհունակ տպաւո-
րութեամբը կը դրեմ ձեզի, վասն զի «ոչ ետ մեզ Աստուած հոգի
վհատութեան այլ զօրութեան»: Կը յուսամ՝ թէ հաճութեամբ
կ'ունկնդրէք այդ խօսքերուն՝ որոնք համօրէն ազգին համար ան-
հատական կամ հաւաքական պարտականութեանց ազօտ ուղեգիծն
ըլլալու ծառայեն թերեւ, եթէ կ'սիրենք մեր Ազգն ու Եկեղեցին,
մեր ընտանեկան, կրթական, և բարեսիրական հաստատութիւն-
ներն ու յարկերը, եթէ կ'յարգենք մեր բարոյական իշխանութիւնն
երաշխաւորող Օրէնքը, ու մեր քաղաքացիական առաքինութիւն-
ները, եթէ կ'հաւատանք Օսմ. Սահմանադրութեան խոստմնալի

ապագային՝ որ փրկագործութիւնն է հայրենիքին և եթէ դուրս
ունինք մանաւանդ մեր դաւառացի իրաւագուրի, անգործ, անլոյս
ու աղքատ եղբայրներուն վրայ: Երբ միեւնոյն գրօշակի տակ ամ-
փոփուելու պէտքը կ'շեշտենք, մեր միակ նպատակը պէտք է ըլլայ
անշուշտ միարան սիրով բոլորուել մեզի համար նուիրական հա-
մարուած գաղափարներուն շուրջ, պաշտպանելու համար արիարար
ինչ որ մերն է և կ'ապահովէ մեր ազգային-եկեղեցական գոյու-
թիւնը, աշխուժով և անկեղծօրէն գործակցինք իրարու, չմոռնանք
մեր արեան գինն ու հարազատութիւնը, և զայն անաղարտ պա-
հելու պատասխանատուութիւնը ոչ մէկ գործունէութիւն՝ ըլլայ
տնտեսական՝ ըլլայ կրթական կամ քաղաքական՝ չի կրնար ընձե-
ռել մեզի լաւագոյն անդորրութիւնը և փափաքուած յաջողութիւնը,
եթէ չգիտնանք համերաշխութեամբ ներդաշնակաւորապէս մեր
սեփական գործութիւնը, որ միութեամբ միայն կ'արգասաւորուի,
ու մեզի կ'շնորհէ՝ հայրենակից ժողովուրդներու կարգին մէջ
շինարար, կիրթ ու բանիրուն ազգի մը առաւելութիւնը: Հակա-
ռակ պարագային՝ երբ տեղի տանք անմիտ երկպառակութեանց
և անհաճոյ ընդհարումներու՝ որոնք սաստկապէս կ'ցնդին ու
կ'սպառեն մեր բովանդակ ուժերը, կ'եղծուի մեր Հայրերի նկարա-
գիրը, կ'վտանգուին մեր օրինաւոր շահերը, և վերջապէս անո-
ղորմարար կ'ըզկտուին արդէն իսկ տկարացած մեր մարմինն բոլոր
անդամները:

Եւ ո՞վ այն ատեն, ճմլուած սիրտով չստիպուելի դառնապէս
խիշկցնել Առաքեալին ծանրացասում սա տողերը. «Եղբայրներ,
ազատութեան կանչուած էք դուք. և պէտք է որ այդ ազատու-
թիւնը մարմինով ապրելու պատճառանք մը ըլլայ ձեզի, այլ սի-
րով ծառայեցէք իրարու... իսկ եթէ խածատէք և ուտէք զիրար,
զգոյշ եղէք, դուցէ ջնջէք զիրար» (Գաղ. ե. 13—15): Քաւ լիցի,
որ անմիարանութեան դժնդակ ու բազմապատիկ փորձերէն ան-
ցած, ու տակաւին չզգաստացած, թոյլ տանք որ երբեմն «հանուրց
Հիւսիսականաց վեհագոյն» հանդիսացող Հայ ժողովուրդն ստիպուի
վերջին անգամ մ'ալ արթնացնել իր մէջ հին ու սրտառուչ ող-
բերու արձագանգը, խորհրդականի խրատն ու հովիւի անձնուի-
րութիւնն արհամարհելու տխուր հետեանքէն ազատուած:

Զօրեղապէս և անբաժան ուրեմն ընդգրկած զիրար՝ չթողունք
որ մեր իմաստուններն անմտանան չկրնալ ըմբռնելու չափ «զաշ-
խարհիս եկեալ աղէտս և զապագայիցն ակնկալութիւն»:

Զթողունք, որ խրթնանայ բարեգարգութիւնը մեր եկեղեցւոյն՝
հպարտ ու ծոյլ վիճակաւորներու, անձնասէր և անափառ կրօնա-
ւորներու, տգէտ և անպարտաճանաչ հովիւներու երեսէն:

Զթողունք որ սէրը ցամքի ու անկարգութիւնն արմատանայ

ընտանիքներու մէջ, անսուբբ ու անշնորհ ամուսիններու և ծնողքն անարդող ամբարտաւան զաւակներու երեսէն:

Զթողունք որ մեր դպրոցներն անշքանան իրենց արուեստին անգիտակ ուսուցիչներու և ուսանելու անփոյթ ու կանոնադանց աշակերտներու երեսէն:

Զթողունք որ Օսմանեան Սահմանադրութիւնն անտեսութիւնն ու անիրաւ մեծամեծներէ, և ազգին օրէնքն ալ ոտնակոխ ըլլայ վէս փաստակար ժողովրդականներու երեսէն:

Զթողունք որ զինուորութեան պատիւն անարգութի մեր մէջ դասալիք ստորնութեամբ, որ ընդդէմ է քաղաքացիական առաքելութեան:

Աչքի առջև ունենանք Օսմ. Սահմանադրական կառավարութեան մատուցանելիք մեծամեծ ծառայութիւնները, և օգտուինք անորմէ:

Զմոռնանք անհող, անգործ ու աղքատ և առհասարակ հոգածութեան արժանի մեր զաւառացի եղբայրները, թէ ըլլան իրենց բնավայրին մէջ և թէ օտար երկնքի տակ:

Այս ու այսպիսի սուրբ պարտականութեանց հանդէպ դատեալնդուած՝ կանխենք ասպատանիլ աստուածային Նախախնամութեան, խնդրելով որ յաջողէ մեր և մեր բոլոր եղբայրներուն ինչ որ բարի է և օգտակար:

Մաղթեմք ի բոլոր սրտէ՝ որ իր անհուն ոգորմութեամբն հաստատուն և զօրաւոր ընէ բովանդակ Օսմանեան Հայրենիքն և Օսմանեան Սահմանադրական կառավարութիւնը:

Աղօթենք նաև որ մեր Հայրերուն Աստուածը պահէ Հայոց Ազգն ու եկեղեցին:

«Այսուհետև, եղբարք, ողջ լիբուք, հաստատուն կացէք, միխթարեցարուք, միաբան լիբուք, խաղաղութիւն արարէք, և Աստուած խաղաղութեան և սիրոյ եղիցի ընդ ձեզ. Ողջոյն տուք միմեանց ի համբոյր Սրբութեան . . . Շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի և Սէրն Աստուծոյ և Հաղորդութեան Հոգւոյն Սրբոյ ընդ ձեզ ամենեսին» (Բ. Կորնթ. ԺԳ. 11—13) Ամէն:

Պատրիարք Հայոց Կ. Պօլսոյ Եղիշէ Ասրեպիսկոպոս

Տուաւ կանգալս ի Պատրիարքաւանէ Հայոց Կ. Պօլսոյ ի 24 ամսեանն Մայիսի 1910 ամի Շնորհաց, յառաջնում աւուր Բիսմամեկի Ազգ. Սահմանադրութեան, եւ ի բուխ Հայոց ՌՅԾԹ ի ԻԲ Մարտի:

Ազգային երեսփոխանական ժողով

Յունիսի 27-ին գումարուել է ազգային ժողով, որ մեծամասնութիւն ունենալով (72 անդամներ) ղրաղուել է օրակարգի խնդիրներով.

ա. եկեղեցիներէ մէջ միտինգ գումարելու խնդիր:

Քուէարկութեան դրուելով առաջարկուած բանաձեւերը, 67 քուէներէ 51 քուէով ընդունուել է թէքէեանի բանաձեւը, որ է.

«Ազգ. ժողովը տեղեկանալէ ետք Վարչութեան կողմէ առ ի տեղեկութիւն հաղորդուած Հայրապետական կոնգակն, զայն կվերադարձնէ վարչութեան ի գործադրութիւն»:

«Այս բանաձեւով և Հայրապետական կոնգակին զօրութեամբ, ասում է «Բիւզանդիոն», կիսակոլին եկեղեցիները միթիւններուն դէմ»:

բ. Կիլիկիայի կաթողիկոսի հրաժարականի խնդիր:

Վարչութիւնը առաջարկում էր մերժել հրաժարականը և հրաւիրել Տ. Սահակ Ս. կաթողիկոսին իւր աթոռը.

«Ժողովը . . . միաձայնութեամբ որոշեց հրաւիրել Ն. Բ. Սրբազնութիւնն իւր աթոռը Միւնիոյն ատեն երեսփոխանաց առաջարկութեան վրայ, ժողովն իր շնորհակալութիւնը պիտի յայտնէ Տ. Տ. Սահակ կաթողիկոսին անձնուէր ջանքերուն համար»:

գ. Եուանէսքուի կտակի խնդիր, որ թողուել է յաջորդ նիստին:

Խնդիր է յարուցուել ժողովների անդամաց թուի մասին որոշումներ անելու Սակայն ժողովը հետեւեալ որոշումն է արել.

«Ժողովս անժամանակ կնկատէ Սահմանադրութեան վերաքննութիւն առաջբերող » և է որոշում, ուստի և մեծամասնութեան խնդիրը կփակէ ընդունելով հետեւեալ Սահմանադրութեան որոշ տրամադրութեանց, այսինքն պահել 71-ի մեծամասնութիւն»: